

Bijlage

Overzicht van lopende maatregelen om pesten in het onderwijs tegen te gaan

1. Centrum voor School en Veiligheid

Om scholen te ondersteunen om een voor alle leerlingen veilig schoolklimaat te realiseren faciliteert het ministerie van OCW het Centrum School en Veiligheid (www.schoolenveiligheid.nl). Dit centrum concentreert zich op sociale schoolveiligheid en richt zich daarbij onder meer op thema's als discriminatie, racisme, (homo)seksuele intimidatie, extremisme, geweld en omgangsvormen op school.

Centrum School en Veiligheid verzamelt en verspreidt informatie en deskundigheid op het gebied van schoolveiligheid en adviseert schoolleiders, leraren, mentoren, leerlingbegeleiders, vertrouwens(contact)personen, onderwijsondersteunend personeel, etc.

2. Pestweb

OCW subsidieert Pestweb, een laagdrempelig expertisecentrum dat aan leerlingen, scholen en ouders kennis, ondersteuning en advies biedt op het gebied van pesten op school. Pestweb voorziet in adequate informatie en tools om pesten op scholen te voorkomen en effectief aan te kunnen pakken. Pestweb heeft een website voor leerlingen, ouders, leraren en schoolleiders met een forum en een helpdesk ingericht: www.pestweb.nl.

3. Nederlands Jeugdinstituut

Het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) is het Kennis- en advies centrum voor jeugd en opvoeding en ondersteunt professionals –ook in het onderwijs- om, een gezonde ontwikkeling van jeugdigen te bevorderen en hun leefomgeving te verbeteren. Het NJI draagt als landelijk instituut bij aan de optimalisering van veilige en zorgzame leeromgevingen op scholen door een schoolbrede en integrale aanpak te hanteren. Wat betreft pesten betekent dit: voorkómen door een veilig pedagogisch klimaat, vroegtijdige signalering, adequaat interveniëren, nazorg en monitoring. Het NJi verbindt ook bij het onderwerp pesten haar kennisfuncties - kennis verzamelen, verrijken, valideren en verspreiden - met activiteiten op het gebied van onderzoek, ontwikkeling, advies, training en implementatie. Wetenschappelijk kennis wordt verbonden met kennis uit de praktijk. Daarbij wordt afgestemd en samengewerkt met veldpartijen, andere kennisinstututen en stakeholders op landelijk en regionaal niveau. Daarnaast heeft NJi een kennisdossier over pesten.

4. Zorg- en Adviesteams

Nagenoeg alle scholen in het voortgezet onderwijs hebben een Zorg- en Adviesteam (ZAT). ZATs zijn multidisciplinaire teams, waarin instellingen die zorg en ondersteuning bieden aan jeugdigen en hun ouders, aansluiten bij de onderwijsondersteuning die scholen zelf bieden. Onder andere een CJG-er, Schoolmaatschappelijk werker, de leerplichtambtenaar, een vertegenwoordiger van Bureau Jeugdzorg, politie en de zorgcoördinator van de school kunnen deel uitmaken van een ZAT. Hierin kunnen individuele leerlingen worden besproken en wordt gekeken of een leerling in samenhang met onderwijsondersteuning andere hulp of ondersteuning nodig heeft.

5. Versterking medezeggenschap

OCW heeft aan de sector-, ouder-, leerlingorganisaties en vakbonden gevraagd om met een plan van aanpak voor de verbetering van de uitvoering van de medezeggenschap te komen. Vorig jaar bleek uit de evaluatie van de Wet medezeggenschap op scholen dat het wettelijk kader voldoet, maar dat de uitvoering beter kan. OCW heeft de organisaties gevraagd om in het plan van aanpak speciale aandacht te schenken aan de rol van de medezeggenschap bij de aanpak van pesten. Uw Kamer wordt in dit voorjaar van 2013 hierover geïnformeerd.

6. Mediawijsheid en cyberpesten

Voor kinderen is pesten pesten, waar dit zich ook afspeelt. Nog vaker dan 'direct' pesten speelt cyberpesten zich af buiten het zichtveld van ouders en meestal speelt cyberpesten zich af buiten de schoolmuren. Om mediawijsheid te bevorderen onder kinderen en jongeren, ouders en scholen is er sinds 2008 het mediawijsheid expertisecentrum Mediawijzer.net (www.mediawijzer.net). OCW stelt jaarlijks € 2 miljoen beschikbaar voor mediawijsheid, waar de aanpak van cyberpesten onderdeel van uitmaakt.

7. Aandacht voor burgerschap

Binnenkort ontvangt uw Kamer de beleidsreactie op het advies van de Onderwijsraad 'Verder met burgerschap in het onderwijs'. Hoewel pesten overal voorkomt biedt het onderwijs een sterk aangrijpingspunt om het aan te pakken. Omdat jongeren op school leren wat hun rechten en die van de ander zijn, omdat jongeren op school zien hoe je met elkaar om moet gaan en sociale vaardigheden worden bijgebracht. In het stimuleringsplan burgerschap krijgt de bevordering van sociale veiligheid en het tegengaan van pesten ook een plek.

8. Actieprogramma Onderwijs Bewijs

Het Actieprogramma Onderwijs Bewijs is een initiatief van de ministeries van OCW, Economische Zaken en Financiën en omvat vijf projecten die gericht zijn op het tegengaan van pesten. Het actieprogramma is in 2010 gestart om evidence based werken in het onderwijs te bevorderen. Projecten zijn onder andere pestkoppentoppen.nl, Taakspel en PAD en KIVA. Pestkoppentoppen.nl ontwikkelt een advies op maat voor jongeren die te maken krijgen met cyberpesten. Taakspel en PAD richten zich op gedragsproblemen van leerlingen in het basisonderwijs. Bij Taakspel wordt voornamelijk gefocust op het tegengaan van regelovertredend gedrag en het bevorderen van taakgericht gedrag.

Een van de projecten van het Actieprogramma Onderwijs Bewijs is het Finse KiVa antipestprogramma. De Rijksuniversiteit Groningen is met subsidie in de gelegenheid gesteld om op 66 basisscholen het KiVa-programma in te voeren. Onderzoekers van de universiteit gaan na of het programma ook effectief is in de Nederlandse context

9. Speciale aandacht voor lhbt'ers

Om de sociale veiligheid van de lhbt leerlingen te versterken ondersteunt het ministerie van OCW de volgende initiatieven:

a. Pilots sociale veiligheid lhbt jongeren op school

Ruim 130 po, vo en (v)so scholen gaan verdeeld over 2 schooljaren (2012-2013 en 2013-2014) aan de slag om invulling te geven aan de aanpassing van de kerndoelen en de sociale veiligheid van lhbt-jongeren te verbeteren. Dit doen zij aan de hand van een pakket van vijf maatregelen: externe voorlichting, omgangsvormen, aandacht voor lhbt'ers in het bestaand lesaanbod, nazorg op school en ouderbetrokkenheid. De pilots worden door het Sociaal en Cultureel Planbureau geëvalueerd om de effectiviteit te meten. Zo ontstaat een *evidence based* uitkomst die bruikbaar is voor alle scholen. De PO-Raad en VO-Raad zijn bij de uitvoering en de evaluatie van de pilots betrokken.

b. Leerlingen Gay-Straight Alliances

In Gay Straight Alliances (GSA's) werken heteroseksuele en lhbt-leerlingen aan een lhbt-vriendelijke school met een tolerante sfeer. Op ruim 150 scholen zijn inmiddels GSA's actief. Veel GSA's organiseren activiteiten rond Paarse Vrijdag.

c. Gay en School (G&S)

Gay en school (www.gayandschool.nl) verzamelt en verspreidt informatie en expertise op het gebied van lhbt. Samen met scholen werkt Gay en School aan het zichtbaarheid maken van seksuele diversiteit in het onderwijs. Hieronder valt ook het ondersteunen van onderwijspersoneel in het bespreekbaar maken van en omgaan met seksuele diversiteit in de klas en in het team.

d. De Onderwijsalliantie

De Onderwijsalliantie voor Seksuele Diversiteit is een partnerschap van organisaties (waaronder Aob, CNV, CBOO en Edudivers) die zich inzetten om seksuele diversiteit expliciet te agenderen in hun aanpak van veiligheid en burgerschap. Zo biedt de alliantie scholen, onderwijsorganisaties en gemeenten ondersteuning op maat en zet ze de MIJN ID campagne in om het aantal homovriendelijke scholen uit te breiden.

10. Halt

Halt is een alternatieve straf voor jongeren die voor de eerste keer een strafbaar feit hebben gepleegd. Verder geeft Halt in het kader van haar preventietaak jaarlijks duizenden voorlichtingen in het gehele land. Deze voorlichtingslessen zijn er om leerlingen en hun ouders, bewust te maken van het belang van veiligheid, respect, begrip voor de ander, ouderbetrokkenheid, het gezag van de leraar en omgangsnormen op school. Tijdens de voorlichtingslessen gaat Halt met jongeren in gesprek over grenzen.

Halt kan ook in repressieve zin worden ingezet voor jongeren die voor de eerste keer een strafbaar feit hebben gepleegd gekoppeld aan pesten. Bij de Halt afdoening wordt de jongere op zijn gedrag aangesproken en wordt hij geconfronteerd met de gevolgen die het handelen voor het slachtoffer heeft gehad. Excuus maken maakt onderdeel uit van de interventie en de ouders worden stelselmatig betrokken bij de Halt afdoening.

11. Reboundvoorzieningen

In het voortgezet onderwijs is voor ongeveer 3.300 leerlingen per jaar plaatsing in een reboundvoorziening mogelijk. Dit zijn leerlingen die zich alleen met veel moeite tot de orde laten roepen. Hieronder kunnen ook jongeren vallen die als ernstige pester worden aangemerkt. De rebound is een tijdelijke voorziening, waarbij 88% van de jongeren uiteindelijk weer terugkeert in het onderwijs.

12. Jeugdgezondheidszorg

De jeugdgezondheidszorg (JGZ) en vele andere zorgaanbieders besteden aandacht aan pesten, omdat pesten een groot aantal (psychosociale) problemen met zich mee kan brengen. Het is een onderwerp wat onder meer aan de orde komt tijdens de reguliere contactmomenten die de JGZ met kinderen en ouders heeft. Aangezien de JGZ meestal kinderen per klas oproept, wordt ook de dynamiek in een klas goed zichtbaar. Daarnaast kan de JGZ gericht worden ingeschakeld door kinderen, ouders of leerkrachten wanneer pestproblematiek speelt. Dit kan bijvoorbeeld gebeuren in vervolg op bespreking in het ZorgAdviesTeam van de school.

Om de signalering van pesten door de JGZ te versterken wordt op dit moment de JGZ-richtlijn 'Pesten' ontwikkeld. De richtlijn is bedoeld voor jeugdartsen en jeugdverpleegkundigen en beschrijft onder meer welke kinderen het meest risico lopen om te worden gepest, of welke kinderen juist pesten. Ook komt aan de orde welke interventies effectief zijn bij de aanpak van pesten, zodat de arts of verpleegkundige daarnaar kan verwijzen. Ten slotte gaat de richtlijn in op de samenwerking van de JGZ met de scholen, zodat de school ondersteund kan worden bij het aanpakken van een pestprobleem of het invoeren van anti-pestbeleid.

Bestaande wet- en regelgeving om pesten tegen te gaan.

Onderwijsinstellingen hebben een (ongeschreven) bijzondere zorgplicht richting de leerlingen en studenten. Deze zorgplicht houdt in dat onderwijsinstelling alle inspanningen moet verrichten die redelijkerwijze gevraagd kunnen worden om een veilig leer- en werkklimaat te bieden.

Volgens het internationale verdrag voor de rechten van het kind hebben alle kinderen recht op een veilige omgeving en dat ze moeten worden beschermd tegen discriminatie. Ook staat in het kinderrechtenverdrag dat kinderen recht hebben op een veilige omgeving waarin kinderen worden beschermd tegen lichamelijk en geestelijk geweld. De Kinderombudsman ziet er op toe of het internationale verdrag voor de rechten van het kind in Nederland wordt nageleefd.

Scholen in PO en VO zijn sinds 1 januari 2006 verplicht een plan op te stellen voor veiligheid, gezondheid en milieu conform de cao's basis- en voortgezet onderwijs. Dit plan wordt ook wel (school)veiligheidsplan genoemd. Hierin beschrijft een school hoe zij de fysieke en sociale veiligheid in en om het schoolgebouw waarborgt. Hieronder valt ook de aanpak tegen pesten. In een pestprotocol legt de school vast wat zij onder pesten verstaat, hoe de school dit gedrag signaleert en hoe zij ermee omgaat. Het pestprotocol is in zijn werking grotendeels vergelijkbaar

met de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling waar scholen met ingang van 1 juli 2013 mee gaan werken.

Klachtenregeling

Scholen voor basis- en voortgezet onderwijs zijn volgens de Wet op Kwaliteitszorg (1998) verplicht een klachtvoorziening te treffen. Op grond van deze wet behoort iedere school te beschikken over een klachtenregeling. Hierin staat vermeld hoe de procedure van klachtbehandeling verloopt.

Klachtencommissie

In het kader van de Kwaliteitswet dienen scholen zich aan te sluiten bij een (landelijke) klachtencommissie. Klachtencommissies onderzoeken een binnengekomen klacht via hoor- en wederhoor en komen tot een uitspraak.

Vertrouwenspersoon

Het aanstellen van een contactpersoon en een vertrouwenspersoon is niet verplicht voor primair en voortgezet onderwijs volgens de Kwaliteitswet. De Modelklachtenregeling gaat echter wel uit van de aanwezigheid van een contactpersoon en vertrouwenspersoon als onderdeel van de klachtenregeling. De contactpersoon is het aanspreekpunt voor de klager in geval van sociale onveiligheid. De contactpersoon verwijst de klager door naar de vertrouwenspersoon voor opvang en begeleiding gericht op afhandeling van de klacht.

Project Preventie Seksuele Intimidatie (PPSI)

PPSI heeft zich sinds 1993 ontwikkeld tot hét expertisecentrum op het gebied van klachtafhandeling en is voor scholen de informatiebron voor het voorkomen en bestrijden van ongewenst gedrag in de school. PPSI ondersteunt vertrouwenspersonen en beleidsmakers in scholen om hun school tot een sociaal veilige school te maken.

Wetboek van Strafrecht

In het Wetboek van Strafrecht zijn sommige uitingen van pesten al strafbaar gesteld.